

דב דוכרוב

*

בְּאֲמֵצַע שְׁנוֹת הָאֵילָן
 דִּי וּלְכָבִי
 נוֹגְעִים לֹא נוֹגְעִים
 בְּדַמְמַת מַחְשָׁבָתִי
 כִּי זְכוּנִי הוּא כְּמוֹ
 לֵילָה רוּוִי לְכֹן עֲרַפְלִי
 כְּמוֹ בֵּית מַעַץ לֹלֵא עֲלִים
 כְּמוֹ חֲלוֹן נְכָרִי נָקֵר
 כְּמוֹ חוֹמוֹת יְרִיחוֹ לֹלֵא תְרוּעָה
 הֵיזְמִי מְשַׁבְּרִים שֶׁל הַזְּמַן —
 נִשְׂרָפוּ
 וְהֶאֱפֵר מוֹחִיר רֶק עֶשֶׂן
 בְּאֲמֵצַע שְׁנוֹת הָאֵילָן
 עַם דִּי וּלְכָבִי הַנוֹגְעִים

לְפַעְמִים בְּחֻדְרֵי
 בַּחֲשֶׁךְ

נִשְׁאָר חֲלוֹן פְּתוּחַ
 אֶל הַיָּם שְׂזוּרִים בְּעוֹרְקֵי
 וְאֵין קוֹל וְאֵין עוֹנָה
 רֶק הַפֶּק חַיִּי

*

מֵאֵז מוֹתָה שֶׁל חֶסֶה
 אֲנִי נוֹסֵעַ בְּחֲלוֹמֵי לְשַׁעַר הָעִמְקִים
 לְבַקּוֹר:

בְּטַחְנַת הַקֶּמַח
 אֲנַחְנוּ קוֹטְפִים כְּתָנָה מוֹל הַשַּׁעַר הַיָּשׁוּן
 אַחֲרֵיכֶךָ הֵיזְמִי שֵׁם נְשִׁירִים
 וְאַחֲרֵיכֶךָ הַשַּׁעַר נִסְגֵר
 וַיֵּשׁ לָהּ סְפוּרִים עַל מַגְדִּיאֵל
 וְעַל עִמְקִים אַחֲרִים
 אַחֲרֵי הַצְּהָרִים אֲנַחְנוּ עוֹלִים לַגְּבֻעָה
 לַלּוּל, לְרֶפֶת וּלְקִטְנָה
 אֲנִי אוֹכֵל מִתְקַלַּח
 חֶסֶה שׁוֹכֶבֶת
 אֲנִי קוֹרֵא בְיוֹמֶנָה
 הָעִמְקִים חָג לֹבְשִׁים
 וְחֻבְרִים הוֹלְכִים בְּשָׂבִילִים וְשָׂרִים:
 מִי זֶה שָׂבָא לָהּ
 מִי זֶה שָׂבָא לָהּ
 מִי זֶה שָׂבָא לְחֶסֶה
 וְאֲנִי בּוֹכָה

לראות הבזקים של אור בשיריהם. הדבר נדיר יותר בפרוזה. הפרוזה נוטה להביא את דמות האדם וחיפושיו — את הצלם במלוא ממשותו. במלוא געגועיו ומאבקיו להשלמתו, את מלוא החשיכה. כך אצל דוסטויבסקי או קאפקא. ויש גם סופרים שעינינו גם בחברה שבא חי ומופיע היחיד הממשי. אבל השירה, יש משהו באיכותה ובדרכיה שגם כאשר היא מנסה להיות קונקרטי ביותר ולתאר במדויק את השפל ביותר, יבקע אור כלשהו של נצח. דוגמה מפורטת היא "הפגרה" של בודלייר. אבל האור הזה נמצא גם בשירי שאר המקוללים ועד למשורר הביטניק אלן גינצבורג, וכמובן גם בשיריהם של כמה מקוללים פחות.

אם נחזור לרגע אל הפרוזה; בתקופה מסוימת חשבתי שקאפקא צדק באמת בכך שדן את כתביו לשריפה, למרות כישורו הגדול. כי האלימות וההרס העצמי היו גדולים מדי ביצירותיו, ומה שעשה או רצה לעשות, היתה גבורה גדולה, כמו שהגבורים במיתולוגיה רוצחים את המפלצות האדירות. זהו דינן של מפלצות הלא-מודע, וזה כוחו להתגבר עליהן, לא לסגוד להן. ובכל זאת, במה שנותר יש מידה של חיוב אנושי. אפילו "מושבת העונשין" האכזרית בסופו של דבר ממרקת עצמה מעונשיה. היא מפעילה את המכונה האיומה להרוס את מקימה ואת המכונה עצמה. לפעמים אני תוהה אם קאפקא לא זיהה את עצמו עם אותו אדם, ואת כתביו עם אותה מכונה, וכך רצה להיכחד עם כתביו. חוסר האונים המוחלט של האדם ביצירותיו, הוא גם חוסר האונים שלו בחייו. אין הוא יכול אפילו לשרוף את כל יצירותיו, ובקשתו מברוד לעשות זאת, נוגעת ללב אבל היא שהצילה לנו את היצירות. יהיה מן שיאמר בצדק: ומה בדבר הקירבה בין המפלצתי לאלוהי? הייתי אומרת שאצל קאפקא הקירבה היא של האלוהי למפלצתי, ובשל כך השלילי. באמת אין הכרעה אם המכונה הוכיחה את צדקתה בכך שהענישה את המעניש או הוכיחה את רשעותה חסרת ההבחנה. אני נוטה להאמין שאין מה להכריע, ושהיה כאן מרוק עצמי גדול. לעומת הסיפורים של קאפקא — הפרוזה שלו, הפרגמטיים שלו הם השירה שלו. הם עדינים ועם זאת ברורים כל כך בצמיצומם, שזהו יופי כמעט אלוהי. כי הפרגמנט קצר ו"חתוך" כסוד השירה, הצמצום והשקט. אשר לדמוני והאלוהי, הקירבה הזאת נמצאת בבליתי-מודע, היכן שתוהו ובוהו ואין הפרדה בין טוב ורע, במעמקים החשוכים. אבל כאן, כבר כאן, טמון הגרעין בצורתו הגולמית המעורבת, מה שמבטיח את אפשרות ההודקכות הנכספת המתגשמת לעתים בשירה.

ז. מעבר לגבולות

כשהזכירו להינריך בל את הסתננויות-הגבול ממזרח גרמניה למערבה, אמר: חייב אדם לעבור את הגבולות, לחצות אותם, ואפילו להיות ירוי, כדי לכתוב וכדי להיות חופשי (+). השירה היא צומת מקשר בין הדברים. בה הגבולות מטשטשים. היא צומת מקשר אפילו בין החיים ובין המוות. לעבור מן החיים אל המוות מתוך שירה — זו שירה, לחזור מן המוות אל החיים באמצעות השירה — זו הולדת חדשה. חייב אדם למות כדי לכתוב שיר. לוותר על זהותו הפרטית ובאיוזה אופן שהוא להפסיק לחיות את היום-יום. לנצח את כל מגבלות הזמן והמקום. לעבור את כל הגבולות של עצמיותו, כדי להאזין, לקולות הבאים מבחוץ, לקולות הבאים מבפנים, ואז נוצרת ערבובייה קסומה, ואז לפעמים, גם באה היכולת להגיד בשקט, אפילו בשתיקה ■

(2) הדברים מובאים עפ"י הזיכרון מראיון שנערך בארץ לפני כמה שנים.

עדה שמעון / שלושה שירים על האהבה

*

מתבוננת בכתמים החומים על הדיים.
 סופרת את כל הדרכים
 שלאהבה הכלתי מתגשמת
 גבות, קו השער שעל הערף
 מקט מעל ראשי האנשים
 ספינת הראש בין הפפים
 היציבה שאיננה מותרת על דבר
 ובכל זאת מעוררת רחמים.

אני ריקה, האור המרצד
 בלבן העינים, זריקת הראש
 הקול המתעמק פתאם לא
 יעירו את האהבה

*

חמרים דלים מאד: שטיח משרדי.
 ברוך חוזר מתיק, זוג משקפים,
 הסדרר הסגל, התנוחה האלגנטית
 של רגל מונחת על רגל, השריר
 הנח עתה, המעורר
 זכרונות מערפלים של קיץ ילדותי.

מעט מאד נתן, מעט מאד
 המתקבל באהבה בימים דלים פאלה.
 אני אסירת תודה, באמת, אני
 אסירת תודה

*

מה שאומרים ומה שעושים
 פתאם, ללא הכנה
 מקדמת, חמוץ כמו יין
 צעיר מאד, הגולש
 מהצננת הקוצפת, או:
 כיון שהחמיץ, שעמד
 בפנת שלחן העץ
 מאז שאני זוכרת את עצמי
 ועד שהגיע זמנו להמוג.
 מאחר, מאחר, פרחי הפרג, הכנפים
 העצומות המכות לאט מעל הגבעות
 השנים הערמות: לריק.